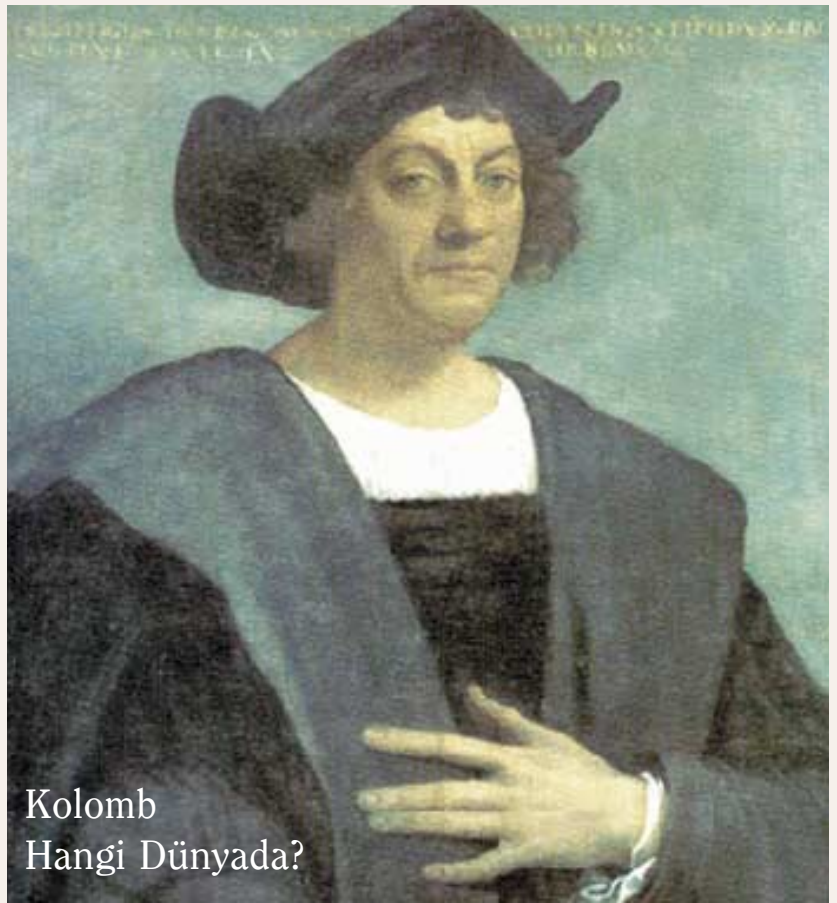


lin'e göre günümüz ikili bilgisayar kodundaki 1 ve 0'lar birbirlerinden bağımsızken, And dağlarında geçerli ikililik (dualite) kavramı, bizim bildiğimizden çok farklı. Bunlardaki karşıtlıklar, bir gelgit dalgası gibi, tek bir olgunun ters, ama birbirleriyle etkileşen görünüşleri. Bazılarına göre, bütün bunlar, İnkaları yüceltme güdüsünün yol açtığı zorlama yorumları. Bu eleştirmenlere göre khipular değişik bir hesap tahtasından başka bir şey değil. Tartışmayı noktalandırarak tek şey, khipuların yazı olduğunun kanıtlanması. Bunun için de Mısır hiyerogliflerinin çözümünü sağlayan ve üzerinde aynı metnin Mısırca ve daha önce çözülmüş başka dillerle yazılmış olduğu "Rosetta Taşı"nın bir benzeri, yani bir çeviri gerekiyor. 1996 yılında Clara Miccinelli adlı bir İtalyan amatör tarihçinin aile arşivinde, şiiir kaydedilmiş bir khipunun ayrıntılı bir İspanyolca çevirisinin bulunduğunu iddia etmesi heyecan yarattıysa da, Miccinelli'nin belgelerini başkalarının kullanımına açmaması, umutları hayal kırıklığına dönüştürdü. Şimdi Urton ile, matematikçi ve web tasarımcısı Carrie Brezine, bir yandan kendi khipu veri tabanlarını oluştururken, bir yandan da kendi Rosetta taşlarını bulma çabasındalar: Örneğin Peru'nun Amazon bölgesinde tutulmuş bazı İspanyolca metinlerin, khipuların doğrudan çevirileri olduğu düşünülüyor.



## Kolomb Hangi Dünyada?

Amerika kıtasını keşfeden ünlü denizcinin kemiklerini, belki de soyunu çevreleyen sis perdesi yakında aralanacak. Adli tıp uzmanlarından kurulu uluslararası bir ekip, geçtiğimiz ay İspanya'nın Seville kenti katedralinde, oğlu ve kardeşininkiyle birlikte Kristof Kolomb'a ait olduğuna inanılan mezarı da açarak kemiklerden doku örnekleri topladılar. Granada Üniversitesi'nden Jose Lorente başkanlığındaki ekip, alınan dokulardan DNA örnekleri elde ederek, Kolomb'un İspanya'da mı, yoksa keşfettiği ve "Yeni Dünya" diye adlandırılan Amerika kıtası açıklarındaki Dominik Cumhuriyeti'nde mi gömülü olduğu bilmecesine kesin yanıt getirecek. Tarihçiler, Kolomb'un 1506 yılındaki ölümünün ardından İspanya'da gömüldüğünü söylüyorlar. Ancak, daha sonra ünlü kaşif, vasiyetinde Amerika kıtalarında gömülmek istediğini yazdığından 1537 yılında kemikleri Santa Domingo katedraline gönderilmişti. Bazı tarihçilere göre kemikler 1899 yılında tekrar İspan-

ya'ya gönderilmişti. Bilmeciyi çözmek için Lorente ve öteki uzmanlar, örneklerden mitokondriyal DNA çikarmaya çalışacaklar. DNA, hücre çekirdeklerindeki kromozomların üstünden başka, hücrenin mitokondriya denen organelinde de bir miktar bulunuyor. Mitokondriyal DNA'nın özelliği, yalnızca anneden geçmesi. Ekip ayrıca, yalnızca erkeklere özgü Y-kromozomuna ait DNA da elde etmeye çalışacak. Eğer kemikler gerçekten Kolomb'unkiyse, mitokondriyal DNA'sının, kardeşininkiyle aynı olması gerekiyor. Kolomb'un Y kromozomundaki DNA'nınsa, oğlununkine uyması lazım. İncelemelerin, yine tartışmalı olan Kolomb'un milliyeti sorusuna da ışık tutması bekleniyor. İtalyanlar, Kolomb'un Cenova'da doğmuş olduğunu iddia ederken, başkaları kaşifin aslında İspanyol prensi Carlos de Viana'nın gayrimişru oğlu olduğunu öne sürüyorlar. Prens kemiklerine geçen yıl DNA testi yapılmıştı.